

افغانستان آزاد – آزاد افغانستان

AA-AA

چو کشور نېاشد تن من مېباد
همه سر به سر تن به کشتن دهيم
بدین بوم و بر زنده یک تن مېباد
از آن به که کشور به دشمن دهيم

www.afgazad.com

afgazad@gmail.com

Literary - Cultural

ادبی - فرهنگی

بازتایپ و ارسال از: لاله
۱۲ جون ۲۰۱۵

نظری گذرا بر نثر و شعر دری

(قوانین، صناعات، سبک ها و مکاتب ادبی)

مؤلف: زنده یاد داد نورانی

(۵)

از سالیان دراز بدینسو بیان قصه ها، حکایات و افسانه ها در زبان ما رایج بوده و مسیر دور و درازی را پیموده است. با تغییراتی که از لحاظ اجتماعی در جوامع دری زبانان به وجود آمد و هم تأثیر ادبیات غرب مخصوصاً بر نثر ما این پدیده ها هم دستخوش تحولاتی شد که درینجا این بحث را پی می گیریم.

۱- **قصه:** که مترادف به اصطلاح تیل (Tale) غربی ها می باشد، در مجموع حکایت، افسانه و سرگذشت را در بر می گیرد. معمولاً به آثاری که دران ها تأکید بر حوادث خارق العاده، بیشتر از تحول و تکوین آدم ها و شخصیت هاست، قصه می گویند.

در قصه محور حوادث بر تصادف ها گذاشته می شود، این حوادث تصادفی در واقع رکن اساسی و بنیادی آن را تشکیل می دهد، بی آن که در گسترش و بازسازی قصه ها به خصوص قهرمان ها و آدم های قصه نقشی داشته باشد. به عبارت دیگر شخصیت ها و قهرمان ها در قصه کمتر دگرگونی می یابند و بیشتر دستخوش حوادث و ماجرا های گوناگونند

قصه ها شکل ساده و ابتدائی دارند و ساختمان نقلی و روایتی، زبان اغلب آن ها نزدیک به زبان گفتار و محاوره عامه مردم و پر از اصطلاح ها و لغات عامیانه می باشد. در قصه ها وقایع واقعی همه است که آن را با استدلال های غیر واقعی پیوند می زنند. برداشت و تعبیر از واقعیت ها غیر واقعی و تصویری است. قصه از مجموعه حلقه های تصادفی و ندرتاً واقعی به وجود می آید که هر گاه یکی از این حلقه ها بگسلد قصه وظیفه خود را انجام داده نمی تواند.

قهرمان قصه عموماً آدم های غیر واقعی یا غیر عادی هستند، آسیب پذیر نیستند، هدف قصه بیدار کردن حس کنجکاوی و سرگرم کردن خواننده یا شنونده می باشد، لذت بخشیدن و مشغول کردن هدف قصه است، اما زیر بنای فکری و اجتماعی قصه ها می تواند عاطل و باطل و سرگرم کننده باشد. در قصه ها اکثراً دفاع از مظلوم به ضد ستمگران و برقراری عدالت و قیام ضد ظلم و همت والای عیاران و دلیران و جوانمردان با مبالغه های فراوان به بحث گرفته می شود. بعضاً سرگرم کننده و پایان خوشی برای خواب کودکان دارند.

مشخصات عمده قصه ها عبارتند از:

- ۱- مطلق گرایی قهرمان های قصه: آنها یا خوبند یا بد حد وسطی دیده نمی شود.
 - ۲- نمونه کلی: قهرمان های قصه از حالت عادی خارج می شوند و نمونه کلی از جوانمردی، شجاعت، پهلوانی و یا رذالت و پستی هستند. بد ها هیچ نمونه خوبی و خوبی ها هیچ نمونه بدی ندارند.
 - ۳- زمان و مکان: در قصه ها زمان و مکان فرضی اند و تصویری، مشخص نیست که مربوط چه زمانیست، به حدس و گمان باید یافت.
 - ۴- همسانی قهرمان ها: شخصیت سازی در قصه ها مطرح نیست. تمام افراد قصه که قهرمان اند همسان صحبت می کنند، شجاعت همسان دارند، جوانمردی همسان دارند، در به کاربرد اسلحه همسان اند، اگر مرد است اگر زن، اگر کودک، اگر پیر اگر جوان خصایل مشترک دارند.
 - ۵- اعجاب انگیزی: قصه تلاش دارد خواننده را با ماجرا های تصادفی و حوادث شگفت انگیز مواجه سازد. شاید قبل از آمدن رسم الخط اینطور نبوده باشد، وقتی به نوشته در آمده این اعجاب انگیزی را ذهن نویسنده اضافه کرده باشد.
 - ۶- کهنگی: محتوا و مضمون قصه ها مربوط به زمان های دور، کهنه و یاد رفته و نا موافق با شرایط امروزی است و به همین خاطر کسل کننده است.
- از لحاظ تاریخی قصه ها سابقه طولانی دارند. سابقه آن به طول زندگی بشر می رسد که بالاخره به رمان و داستان کوتاه می انجامد.
- قصه های فعلی را به طور کلی به سه دسته تقسیم می کنند:

گروه اول: در این گروه محرک اصلی داستان عشق است و عاطفه قهرمانان برای رسیدن به وصال معشوق به ماجرا های گوناگون کشانیده می شوند. به بهانه عشق به ضد رذایل و پلیدی ها اقدام می کنند. تک زنی در این داستان ها وجود دارد. این داستان ها مشابه تحریر شده، سمک عیار قدیمی ترین و بعد دارابنامه، امیر ارسلان و شهزاده ممتاز از این نوع قصه ها به حساب می آیند. جادوگری در این قصه ها به وفور دیده می شود.

گروه دوم: انگیزه این قصه ها عشق نه بلکه مسایل دینی و مذهبی اند. اینان به خاطر عدالت و مبارزه به ضد پلیدی ها اقدام نمی کنند بلکه بیشتر به خاطر باج و خراج شمشیر می زنند. در هر جا دختر امیری را نکاح می کنند. از جهات معنوی و بافت ساختمانی ضعیف تر نسبت به گروه اول می باشد. داستان های محمود غزنوی و نادر شاه افشار به هندوستان زمینه خوبی برای این قصه ها فراهم آورده است. اسکندر نامه، رموز حمزه، ابو مسلم نامه و... از این قصه ها اند.

گروه سوم: انگیزه و محرک قصه در این گروه گوناگون و متفاوت است. تمام قصه های این گروه مثل هزار و یک شب اصل هندی دارند. قصه در قصه می آید و مضامین متنوعی در آنها دیده می شود. داستان هزار و یک شب، طوطی نامه، سند باد نامه، بختیار نامه از این نوع اند. اکثراً درین گروه به زبان حیوانات صحبت می شود.

ادامه دارد...